

УДК 347.734

<https://doi.org/10.31713/ve4202112>

JEL: 017

Левицька С. О. [1; ORCID ID: 0000-0002-4739-0486],

д.е.н., професор,

Велігурська А. М. [1; ORCID ID: 0000-0002-4261-9739],

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня

¹Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ СУБ'ЄКТА ПЕРВИННОГО ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

У статті висвітлено особливості функціонування вітчизняної системи фінансового моніторингу у розрізі її суб'єктів. Визначено сучасний стан та тенденції здійснення фінансового моніторингу в Україні. Особливу увагу приділено новації законодавства з питань: запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом; фінансуванню тероризму та розповсюдження зброї масового знищення; запровадженню ризик-орієнтованого підходу суб'єктами фінансового моніторингу. Розглянуто особливості використання ризик-орієнтованого підходу на рівні держави при здійсненні регулювання та нагляду на прикладі окремих суб'єктів. Наведено види ризиків, що підлягають виявленню, альтернативи їх оцінки та подальшого моніторингу, критерії оцінки ризиків суб'єктів первинного фінансового моніторингу, умови для встановлення високого та неприйнятно високого рівнів ризиків. Обґрунтовано, що феномен «уникнення ризиків» суперечить засадам ризик-орієнтованого підходу та є суспільно небезпечним явищем. У зв'язку з використанням суб'єктами державного та первинного фінансового моніторингу феномену «уникнення ризику» доведена необхідність подальшого доопрацювання на державному рівні системи координації дій зазначених суб'єктів, розробки методики ідентифікації як типових ризиків, так і практичних аспектів застосування суб'єктами первинного фінансового моніторингу ризик-орієнтованого підходу.

Ключові слова: фінансовий моніторинг; суб'єкт первинного фінансового моніторингу; ризик-орієнтований підхід; національна оцінка ризиків; уникнення ризиків.

Актуальність теми. У сучасних динамічних умовах господарювання (характерними ознаками яких є здійснення фінансових глобалізаційних та інтеграційних процесів, стрімкий розвиток інформаційних технологій надання фінансових послуг,

наявність значної кількості фінансових посередників тощо) спостерігається розгортання злочинної економічної діяльності, яка становить загрозу національній, економічній і фінансовій безпеці країни, перешкоджаючи суспільно-економічному національному розвитку.

Відповідно до розрахунків Міністерства економіки України рівень «тіньової» економіки України в 2020 році становив 30% обсягу офіційного ВВП, що на 3 в. п. більше, ніж у 2019 році (рис. 1) [1, С. 2].

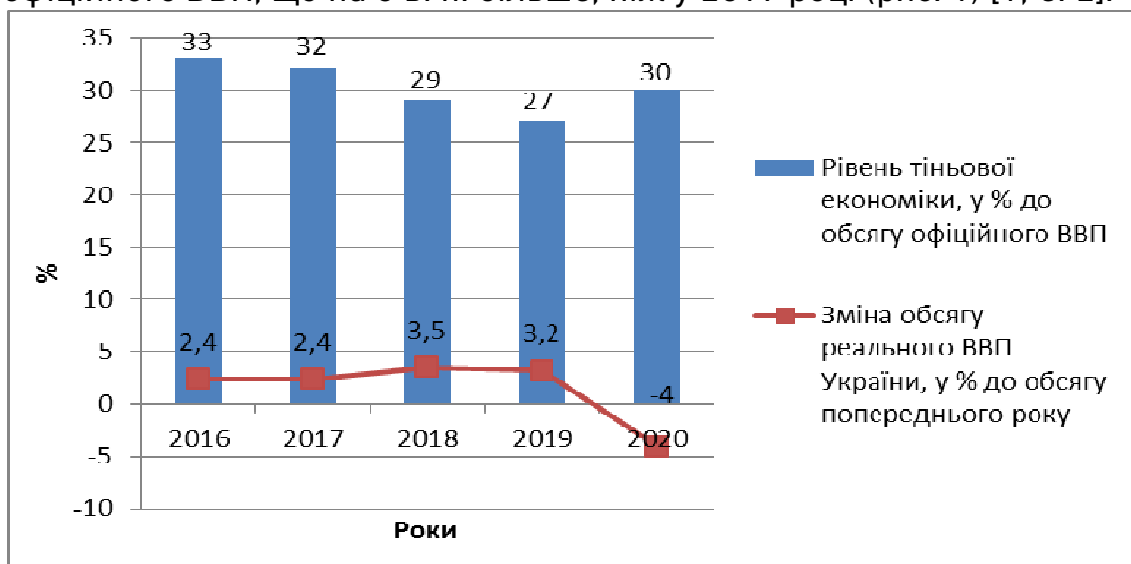

Рис. 1. Інтегральний показник рівня тіньової економіки в Україні на фоні темпів приросту/зниження рівня реального ВВП

Джерело: [1, С. 2]

За даними опитування населення України, проведеного InfoSapiens у 2020 році, корупція як складова «тіньових» економічних відносин є другою за важливістю суспільною проблемою (69%) після війни на Сході України (72,7%) [2, С. 3]. На жаль, такі висновки підтверджують також Міжнародні рейтинги з питань корупції (табл. 1).

Таблиця 1

Позиції України у Міжнародних рейтингах корупції в 2020 р.

№ з/п	Назва рейтингу	Країна-лідер	Позиція України	Кількість країн в рейтингу
1	Індекс сприйняття корупції	Данія	117	180
2	Рейтинг країн за легкістю ведення бізнесу	Нова Зеландія	64	190
3	Індекс верховенства закону країн світу	Данія	72	128
4	Рейтинг країн у боротьбі з відмиванням коштів	Естонія	67	141

Джерело: [3]

Зважаючи на зазначене, особливої актуальності набуває посилення регуляторної спроможності держави протидіяти здійсненню нелегальної економічної діяльності (зокрема корупції), шляхом удосконалення функціонування системи фінансового моніторингу на державному та місцевому рівнях.

Нововведенням до законодавства у сфері запобігання та протидії відмиванню неправомірних доходів, особливостям упровадження ризик-орієнтованого підходу на державному рівні та рівні окремого суб'єкта первинного фінансового моніторингу присвячували праці вітчизняні науковці та практики, зокрема: Закірова С. [3], Мельник О. П., Божук І. І. [6], Кисельова А., Оленич А. [7], Внукова Н. М., Глібко С. В. [10], Нестеровська З. [12] та інші.

Проте, важливим та необхідним кроком на даному етапі боротьби з корупцією є здійснення комплексного дослідження щодо застосування ризик-орієнтованого підходу у діяльності суб'єктів первинного фінансового моніторингу доходів, одержаних злочинним шляхом, на засадах, визначених міжнародними стандартами у сфері запобігання та протидії отриманню доходів за результатами операцій, що суперечать нормам легалізованого збалансованого підприємництва.

Мета дослідження: узагальнити основні нормативно-методичні аспекти імплементації ризик-орієнтованого підходу у сфері запобігання та протидії відмиванню неправомірних доходів; обґрунтувати альтернативи їх раціонального застосування вітчизняними суб'єктами як необхідної умови ефективного здійснення ними первинного фінансового моніторингу; визначити альтернативні питання вітчизняного законодавства, що потребують приведення у відповідність до вимог відповідного міжнародного регуляторного поля.

Наразі основним законодавчим актом, що визначає концептуальну основу здійснення фінансового моніторингу в Україні, є Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 06.12.2019 р. № 361-IX (далі – Закон № 361-IX). Його прийняття зумовлено необхідністю впровадження положень міжнародного та європейського законодавства (зокрема, Директиви (ЄС) 2015/849 Європейського парламенту та Ради «Про запобігання використанню фінансової системи для відмивання грошей та фінансування тероризму» (далі – Директива (ЄС) 2015/849),

Регламенту (ЄС) 2015/847 «Про інформацію, що супроводжує перекази») у вітчизняне правове поле [4, С. 15].

Відповідно до Закону № 361-IX в Україні система фінансового моніторингу функціонує на 2 рівнях – первинному та державному. Суб'єктами державного фінансового моніторингу (далі – СДФМ) є Державна служба фінансового моніторингу України, Національний банк України, Кабінет Міністрів України, Міністерство юстиції України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку та Міністерство цифрової трансформації України [5]. Водночас, Державна служба фінансового моніторингу України є органом, уповноваженим на здійснення функцій підрозділу фінансової розвідки, та національним центром для збору та аналізу інформації у сфері запобігання та протидії (рис. 2).

Рис. 2. Вітчизняна система фінансового моніторингу
Джерело: доповнено на основі [5–7]

Суб'єктів первинного фінансового моніторингу (далі – СПФМ) за особливостями проведення первинного фінансового моніторингу можна умовно розділити на 2 категорії:

- hard СПФМ, що зобов'язані дотримуватись встановлених законодавством правил та процедур проведення фінансового моніторингу (розроблення, впровадження та оновлення правил

фінансового моніторингу, програми проведення первинного фінансового моніторингу та інших внутрішніх документів з питань фінансового моніторингу, призначення працівника, відповідального за його проведення);

- light СПФМ – спеціально визначені суб'єкти первинного фінансового моніторингу (крім осіб, які надають послуги в рамках трудових правовідносин), що звільнені від наведених вище зобов'язань [7].

Відповідно до річного звіту Державної служби фінансового моніторингу України за 2020 рік з початку використання єдиної інформаційної системи у сфері фінансового моніторингу отримано та оброблено 53 585 101 повідомлення про порогові та/або підозрілі фінансові операції (рис. 3).

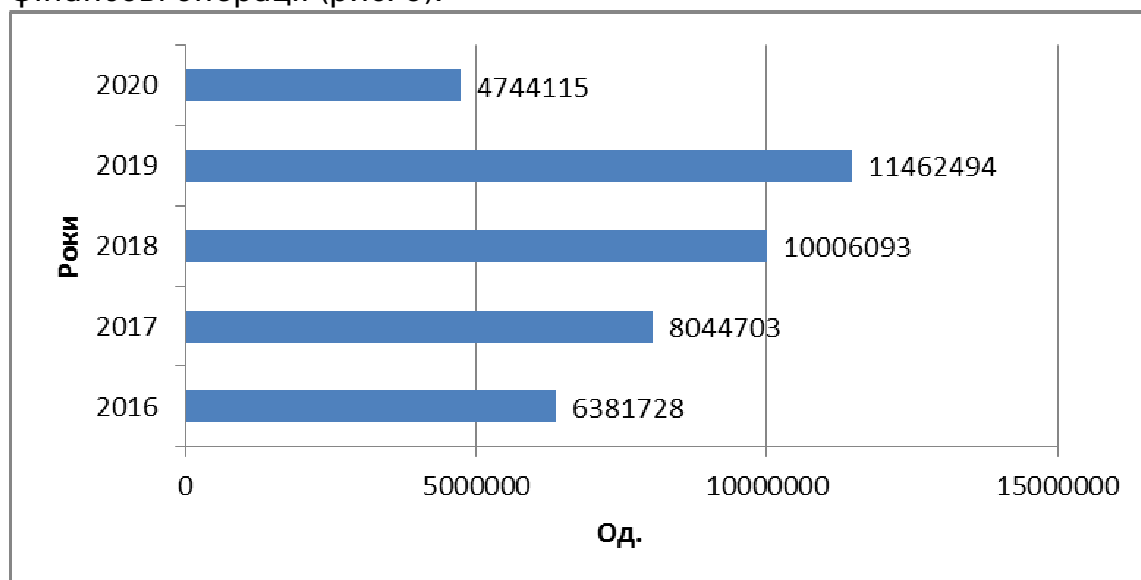

Рис. 3. Динаміка інформування Державної служби фінансового моніторингу про фінансові операції за 2016–2020 роки

Джерело: [8, С. 17]

Слід зазначити, що зменшення кількості отриманих повідомлень у 2020 році на 6 718 379 од. (або на 58,6% у порівнянні з 2019 роком) зумовлено оновленням вимог Закону щодо виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу [8, С. 17].

В розрізі СПФМ найбільш активні у системі звітування – банківські установи: кількість повідомлень, надісланих банкам, становить 98,6% від загальної кількості повідомлень у 2020 році. Серед небанківських фінансових установ слід відмітити професійних учасників фондового ринку та страхові установи: питома вага повідомлень для них у загальній кількості повідомлень, отриманих

від небанківського сектору у 2020 році, становить 53,4% та 31,7% відповідно [8, С. 19].

Серед нововведень Закону № 361-IX – застосування ризик-орієнтованого підходу, що передбачає визначення (виявлення), оцінку/переоцінку (вимірювання), моніторинг, контроль ризиків з метою їх мінімізації [5]. Такий підхід потребує суттєвих доповнень до регуляторних документів суб'єктів первинного фінансового моніторингу, що стосуються внутрішнього контролю та управління ризиками: посилюється увага на ефективне виявлення, попередження, боротьбу з негативними наслідками ризиків у сфері легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення.

Керуючись результативними заходами відповідної міжнародної практики, Закон № 361-IX забезпечує встановлення характеру, частоти, глибини та основних напрямів здійснення первинного фінансового моніторингу, визначення плану взаємодії із суб'єктами господарювання (зокрема, з тими, яким притаманні підвищені або занижені ризики) [9, С. 29]. У разі виявлення більш високого ризику суб'єкту фінансового моніторингу необхідно забезпечити належне реагування, для більш низького рівня ризику – можна застосовувати спрощені заходи мінімізації.

Важливо в умовах сучасного етапу функціонування фінансового моніторингу враховувати міжнародну практику дотримання 4-х базових принципів (з використанням ризик-орієнтованого підходу), а саме:

- орієнтованість на результат – розуміння цілей сприяє розробці підходу до вибору відповідних інструментів для використання СПФМ;
- відповідність ризикам – вид та інтенсивність таких інструментів мають відповідати розумінню суб'єктом характеру та рівню ризиків суб'єктів господарювання;
- ефективність – при виборі інструментів необхідно враховувати наявні у розпорядженні СПФМ ресурси. Обрані інструменти мають бути найефективнішим засобом досягнення цілей СПФМ;
- динамічність та реагування – СПФМ мають бути готовими своєчасно та оперативно реагувати на виявлені нові ризики [9, С. 32].

Міжнародними рекомендаціями FATF (Financial Action Task Force on Money Laundering) передбачено застосування ризик-орієнтованого підходу на 3 рівнях:

- 1) національному (національна оцінка ризиків);
- 2) державному (діяльність суб'єктів державного фінансового моніторингу, зокрема виїзні та невиїзні перевірки, нагляд за діяльністю СПФМ на основі їх ризик-профілю);

3) приватному (діяльність СПФМ) [10, С. 101].

Результати вітчизняної практики запровадження Національної оцінки ризиків (ґрунтується на комплексній адміністративній звітності, аналітичних оглядах та довідках учасників національної оцінки ризиків, рекомендаціях та звітах міжнародних організацій, що функціонують у сфері запобігання та протидії), типологічних досліджень та рекомендацій спеціально уповноваженого органу (підрозділу фінансової розвідки) є необхідною умовою ефективного коригування політики та пріоритетних завдань для СПФМ у сфері даного дослідження, а саме – застосування підходу, заснованого на оцінці ризику, оптимального розподілу виробничих ресурсів.

Використання інформації про актуальні національні ризики при здійсненні регулювання та нагляду за діяльністю СПФМ зображено на рис. 4.

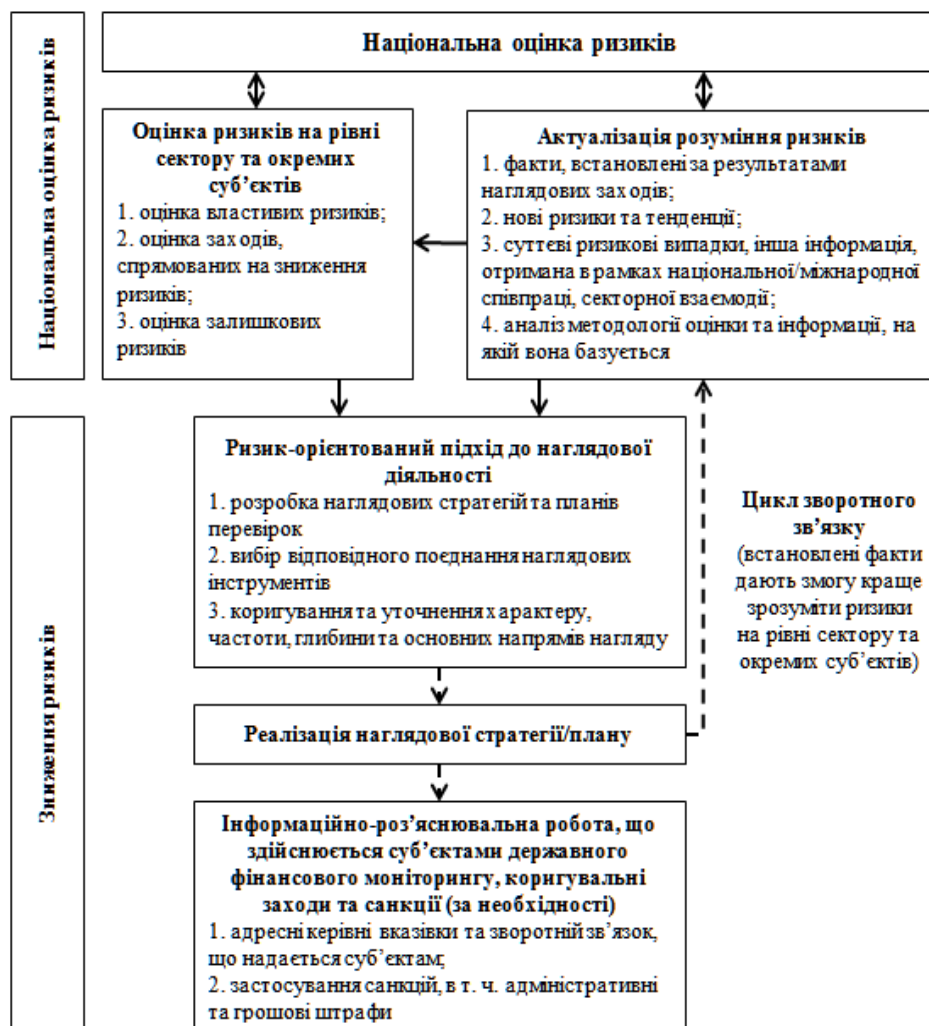

Рис. 4. Процес регулювання та нагляду за СПФМ із застосуванням ризик-орієнтованого підходу

Джерело: доповнено авторами на основі [9, С. 13]

Загрози, наведені у Звіті за результатами Національної оцінки ризиків, проведеної Державною службою фінансового моніторингу України у 2019 році, відображено в табл. 2.

Таблиця 2

Результати проведення Національної оцінки ризиків у 2019 році

№ з/п	Рівень ризику (бал)	Загрози
1	Високий (7–9)	<ul style="list-style-type: none">- високий рівень корупції (9);- активізація сепаратистських рухів, військова агресія Російської Федерації щодо України, незаконний обіг вогнепальної зброї, боєприпасів, вибухових та отруйних речовин (9);- високий рівень офшоризації та тінізації національної економіки (9);- використання новітніх технологій для легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення (9);- здійснення підозрілих фінансових операцій за участю публічних діячів (9)
2	Середній (4–6)	<ul style="list-style-type: none">- неефективний судовий розгляд справ, пов'язаних з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом (6);- неефективні розслідування злочинів (4);- здійснення легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму за допомогою неприбуткових організацій (6);- недостатні регулювання та нагляд за діяльністю СПФМ у сфері запобігання та протидії (4)
3	Низький (1–3)	<ul style="list-style-type: none">- недостатнє нормативно-правове забезпечення системи фінансового моніторингу (2);- недостатній рівень навчання учасників системи запобігання та протидії (2)

Джерело: [11]

На державному рівні ризик-орієнтований підхід застосовується суб'єктами державного фінансового моніторингу (СДФМ) для планування та здійснення перевірок з питань запобігання та протидії. Критерії оцінки ризиків, розроблені СДФМ для підвідомчих СПФМ, враховують специфіку їх діяльності та дещо відрізняються. Однак, спільним є застосування таких ознак, як:

- тривалість здійснення СПФМ професійної діяльності;
- наявність фактів порушення законодавства у сфері запобігання та протидії відмиванню неправомірних доходів;

- наявність відокремлених підрозділів СПФМ.

Для поділу СПФМ на групи передбачено використання 3-х бальної шкали ризиків, за якою вирізняють СПФМ з високим, середнім та низьким/незначним рівнями ризику. Враховуючи відсутність встановлених спеціальних вимог щодо віднесення СПФМ до середньої групи, перш за все, визначають СПФМ з високим та низьким рівнями ризику, а решті суб'єктів встановлюють середній рівень ризику [10, С. 103].

На приватному рівні СПФМ повинні самостійно визначати (з урахуванням рекомендацій відповідних СДФМ), оцінювати/переоцінювати ризики, притаманні їх діяльності та діяльності контрагентів (ризик-профілі СПФМ та клієнтів), переглядати заходи з управління ризиками для їх актуалізації та врахування змін, що відбулися в діяльності самого суб'єкта, а також в законодавстві з даних питань [5].

Необхідно підкреслити, що здійснення фінансового моніторингу передбачає встановлення властивих ризиків (ризиків легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму, характерні для сектору економіки або діяльності суб'єкта господарювання до застосування будь-яких заходів контролю з метою їх запобігання та протидії), оцінку достатності системи контролю та заходів у даній сфері, виявлення залишкових ризиків (ризиків, що залишаються після застосування заходів внутрішнього контролю як невід'ємній складовій ризико-орієнтованого управління процесами фінансово моніторингу з метою їх мінімізації) [9].

Враховуючи досвід СПФМ (зокрема, аудиторських фірм) оцінка ризиків СПФМ здійснюється пріоритетно за такими критеріями, як:

- місце постійного проживання кінцевих бенефіціарних власників; надійність законодавчої бази, рівень корупції, тероризму у країні постійного проживання кінцевого бенефіціара;
- тип клієнта (галузь, його ринкова частка; складність операцій; бізнес-структура, стратегія суб'єкта; інформація про акціонерів тощо);
- вид основної операційної діяльності клієнта (обсяги та швидкість операцій, дохід від реалізації продукції / послуг тощо);
- канали постачання.

Не зважаючи на те, що СПФМ самостійно визначають та оцінюють ризики, Законом № 361-ІХ встановлено перелік випадків, за якими СПФМ зобов'язаний установити високий ризик чи неприйнятно високий ризик ділових відносин або проведення

фінансової операції без установаження ділових відносин. Установаження клієнту високого ризику – підстава для посиленних заходів належної перевірки щодо клієнта, а неприйнятно високого ризику – підстава для відмови в установаженні (підтриманні) ділових відносин і проведєнні фінансової операції [5; 9, С. 21].

У світовій та вітчизняній практиках здійснення фінансового моніторингу поширення набуває таке явище як «de-risking» («уникнення ризиків»): полягає у необґрунтованому припинєнні або обмеженні банками, іншими фінансовими установами співпраці з багатьма сегментами клієнтів для уникнення ризиків, а не управління ними на основі застосування ризик-орієнтованого підходу [12]. Така негативна тенденція може призвести до використання суб'єктами господарювання та громадянами альтернативних каналів руху грошових коштів, збільшуючи ризики легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Запровадження ризик-орієнтованого підходу до діяльності суб'єктів фінансового моніторингу є об'єктивною необхідністю розбудови ефективної системи фінансового моніторингу відповідно до вимог міжнародних стандартів у сфері запобігання та протидії відмиванню неправомірних доходів. Його імплєментація передбачає проведення національної оцінки ризиків для виявлення типових ризиків, попередження та боротьби з їх негативними наслідками на всіх рівнях системи фінансового моніторингу. У зв'язку з поширенням феномену «уникнення ризику» для суб'єктів первинного фінансового моніторингу необхідними є, першочергово: подальше доопрацювання системи координації дій суб'єктів державного та первинного фінансового моніторингу; ознайомлення суб'єктів з можливими ризиками, характерними для їхньої сфери діяльності; розробка методичних рекомендацій для проведення комплексної оцінки контрагентів на предмет ймовірності проведення «порогових» та «підозрілих» фінансових операцій; оперативне узагальнення результативних практик застосування ризик-орієнтованого підходу.

1. Тіньова економіка. Загальні тенденції. Січень-березень 2021. Міністерство економіки України. 2021. 15 с. URL: <https://me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e384c5a7-6533-4ab6-b56f-50e5243eb15a&tag=TendentsiiTinovoiEkonomiki> (дата звернення: 04.10.2021). 2. Корупція в Україні 2020: розуміння, сприйняття, поширеність. *InfoSapiens*. 2020. 28 с. URL: <https://nazk.gov.ua/wp->

content/uploads/2020/05/Corruption_Survey_2020_Presentation_Info-Sapiens.pdf (дата звернення: 04.10.2021). 3. Корупція у цифрах: як змінюється кількість покараних, оцінка українців і місце у рейтингах. *Слово і Діло*. 2021. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/07/23/infografika/suspilstvo/korupczyia-cyfrax-yak-zminuyetsya-kilkist-pokaranyh-otsinka-ukrayincziv-misce-rejtynhax> (дата звернення: 04.10.2021). 4. Закірова С. Фінансовий моніторинг в Україні: реальні та міфічні загрози для бізнесу і громадян. *Громадська думка про правотворення*. 2020. № 10 (195). С. 15–25. URL: <http://nbuviar.gov.ua/images/dumka/2020/10.pdf> (дата звернення: 05.10.2021). 5. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. Дата оновлення: 10.10.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> (дата звернення: 11.10.2021). 6. Мельник О. П., Божук І. І. Тенденції розвитку фінансового моніторингу в Україні та світова практика. *Правові новели*. 2020. № 10. С. 200–206. 7. Кисельов А., Оленіч А. Правила фінансового моніторингу у 2021 році. *ЛІГА: ЗАКОН*. 2021. URL: https://biz.ligazakon.net/aktualno/8459_fnmontoring-2021 (дата звернення: 06.10.2021). 8. Звіт Державної служби фінансового моніторингу України за 2020 рік. Державна служба фінансового моніторингу України. 2021. 76 с. URL: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/0350/zvity/PublicZvit2020.pdf> (дата звернення: 06.10.2021). 9. Risk-based supervision. FATF. 2021. URL: <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/Guidance-Risk-Based-Supervision.pdf> (дата звернення: 07.10.2021). 10. Сучасні економіко-правові ризик-орієнтовані засоби регулювання розвитку ринку фінансових послуг : монографія / за ред. Н. М. Внукової, С. В. Глібка. Харків : 2020. 304 с. 11. Звіт про проведення національної оцінки ризиків у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму. Державна служба фінансового моніторингу України, ОБСЄ. 2019. 250 с. URL: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/310/%D0%9D%D0%9E%D0%A0/%D0%94%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8/Zvit.pdf.pdf> (дата звернення: 09.10.2021). 12. Нестеровська З. Тренди фінансового моніторингу – 2021. *Юридична газета online*. 2021. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/bankivske-ta-finansove-pravo/trendi-finansovogo-monitoringu2021.html> (дата звернення: 09.10.2021).

REFERENCES:

1. Tinova ekonomika. Zahalni tendentsii. Sichen-berezen 2021. Ministerstvo ekonomiky Ukrainy. 2021. 15 s. URL: <https://me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e384c5a7-6533-4ab6-b56f-50e5243eb15a&tag=TendentsiiTinovoiEkonomiki> (дата звернення: 04.10.2021). 2. Koruptsiia v Ukraini 2020: rozuminnia, spryiniattia, poshyrenist. *InfoSapiens*. 2020. 28 с. URL: https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/05/Corruption_Survey_2020_Presentation_Info-Sapiens.pdf (дата звернення: 04.10.2021). 3. Koruptsiia u tsyfrakh: yak zminiuietsia kilkist pokaranykh, otsinka ukraintziv i mistse u reitynhakh. *Slovo i Dilo*. 2021. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/07/23/infografika/suspilstvo/korupczyia-cyfrax-yak-zminuyetsya-kilkist-pokaranyh-otsinka-ukrayincziv-misce-rejtynhax> (дата

zvernennia: 04.10.2021). **4.** Zakirova S. Finansovyi monitorynh v Ukraini: realni ta mifichni zahrozy dlia biznesu i hromadian. *Hromadska dumka pro pravotvorennia*. 2020. № 10 (195). S. 15–25. URL: <http://nbuviap.gov.ua/images/dumka/2020/10.pdf> (data zvernennia: 05.10.2021). **5.** Pro zapobihannia ta protydiu lehalizatsii (vidmyvanniu) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom, finansuvanniu teroryzmu ta finansuvanniu rozpovsiudzhennia zbroi masovoho znyschennia : Zakon Ukrainy vid 06.12.2019 r. № 361-IKh. Data onovlennia: 10.10.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> (data zvernennia: 11.10.2021). **6.** Melnyk O. P., Bozhuk I. I. Tendentsii rozvytku finansovoho monitorynhu v Ukraini ta svitova praktyka. *Pravovi novely*. 2020. № 10. S. 200–206. **7.** Kyselov A., Olenych A. Pravyla finansovoho monitorynhu u 2021 rotsi. *LIHA: ZAKON*. 2021. URL: https://biz.ligazakon.net/aktualno/8459_fnmontoring-2021 (data zvernennia: 06.10.2021). **8.** Zvit Derzhavnoi sluzhby finansovoho monitorynhu Ukrainy za 2020 rik. *Derzhavna sluzhba finansovoho monitorynhu Ukrainy*. 2021. 76 s. URL: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/0350/zvity/PublicZvit2020.pdf> (data zvernennia: 06.10.2021). **9.** Risk-basedsupervision. FATF. 2021. URL: <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/Guidance-Risk-Based-Supervision.pdf> (data zvernennia: 07.10.2021). **10.** Suchasni ekonomiko-pravovi ryzyk-oriietovani zasoby rehuliuвання rozvytku rynku finansovykh posluh : monohrafiia / za red. N. M. Vnukovoi, S. V. Hlibka. Kharkiv : 2020. 304 s. **11.** Zvit pro provedennia natsionalnoi otsinky ryzykiv u sferi zapobihannia ta protydii lehalizatsii (vidmyvanniu) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom, finansuvanniu teroryzmu. Derzhavna sluzhba finansovoho monitorynhu Ukrainy, OBSle. 2019. 250 s. URL: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/310/%D0%9D%D0%9E%D0%A0/%D0%94%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8/Zvit.pdf.pdf> (data zvernennia: 09.10.2021). **12.** Nesterovska Z. Trendy finansovoho monitorynhu – 2021. Yurydychna hazeta online. 2021. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/bankivske-ta-finansove-pravo/trendi-finansovogo-monitoringu2021.html> (data zvernennia: 09.10.2021).

Levytska S. O. ^[1; ORCID ID: 0000-0002-4739-0486],
Doctor of Economics, Professor,
Velihurska A. M. ^[1; ORCID ID: 0000-0002-4261-9739],
Master

¹National University of Water and Environmental Engineering, Rivne

RISK MANAGEMENT FOR THE PRIMARY FINANCIAL MONITORING SUBJECT

The article highlights functioning features of the domestic financial monitoring system in the context of its subjects. The current state and financial monitoring trends in Ukraine are determined (according to the State Financial Monitoring Service). Special attention is paid to legislation innovation in the field of preventing and countering the legalization

(laundering) of proceeds from crime, financing of terrorism and proliferation financing of mass destruction weapons – the introduction of a risk-based approach for financial monitoring entities. Three levels of its implementation are considered: national, public and private. The results of the National Risk Assessment in 2019 are analyzed and systematized. Threats with high, medium and low levels of risk are identified, which require appropriate measures to minimize their development and adoption. The necessity of implementing risk assessment at the state level is established, that is the starting point for identifying and risks assessing both for state and primary financial monitoring subjects. Types of risks to be identified, evaluated and further monitored (inherent and residual risks), risks criteria assessing for primary financial monitoring subjects (geographical location of the state of registration of client, type of client, consumers of products / services of client, type of products / services of client, supply channels), conditions for high and unacceptably high levels of risks establishing are revealed. A negative trend towards «risk avoidance» by primary financial monitoring subject is revealed, which contradicts risk-based approach principles. It leads to the creation of alternative financial systems and increases risks of money laundering and terrorism financing. In connection with the phenomenon of «risk avoidance» spread, it is necessary, first of all: further system of coordination development for actions of state and primary financial monitoring subjects; acquainting such entities with possible risks specific to their activity; methodological recommendations development for a comprehensive assessment of counterparties for «threshold» and «suspicious» financial transactions; operative generalization of effective risk-oriented practices.

Keywords: financial monitoring; primary financial monitoring subject; risk-based approach; National Risk Assessment; risk avoidance.

Левицкая С. А. [1; ORCID ID: 0000-0002-4739-0486],

д.э.н., профессор,

Велигурская А. М. [1; ORCID ID: 0000-0002-4261-9739],

соискатель высшего образования второго (магистерского) уровня

¹Национальный университет водного хозяйства и природопользования, г. Ровно

УПРАВЛЕНИЕ РИСКАМИ СУБЪЕКТОВ ПЕРВИЧНОГО ФИНАНСОВОГО МОНИТОРИНГА

В статье освещены особенности функционирования отечественной системы финансового мониторинга в разрезе ее субъектов. Определено современное состояние и тенденции осуществления финансового

мониторинга в Украине. Особое внимание уделено новациям законодательства по вопросам: предотвращения и противодействия легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем; финансированию терроризма и распространения оружия массового уничтожения; внедрению риск-ориентированного подхода субъектами финансового мониторинга. Приведены виды рисков, подлежащих выявлению, альтернативы их идентификации и проведения мониторинга, критерии оценки рисков субъектов первичного финансового мониторинга. Обосновано, что феномен «избегание рисков» противоречит принципам риск-ориентированного подхода и является общественно опасным явлением. В связи с распространением феномена «избегание риска» субъектами первичного финансового мониторинга доказана необходимость дальнейшей доработки на государственном уровне системы координации действий субъектов государственного и первичного финансового мониторинга, разработки методики идентификации как типичных рисков, так и практических аспектов применения субъектами первичного финансового мониторинга риск-ориентированного подхода.

Ключевые слова: финансовый мониторинг; субъект первичного финансового мониторинга; риск-ориентированный подход; национальная оценка рисков; избежание рисков.

Отримано: 12 жовтня 2021 р.
Прорецензовано: 17 жовтня 2021 р.
Прийнято до друку: 29 грудня 2021 р.